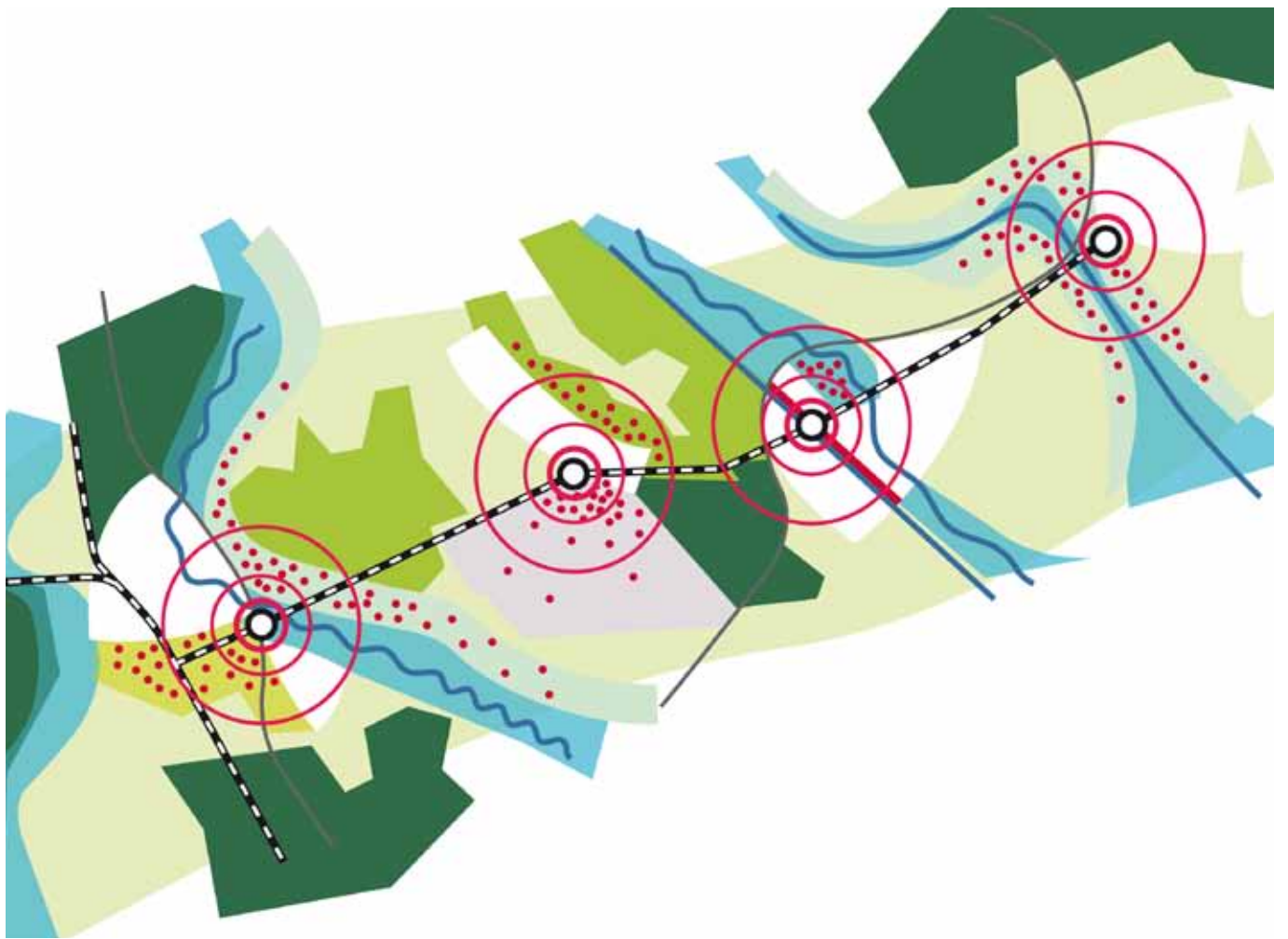

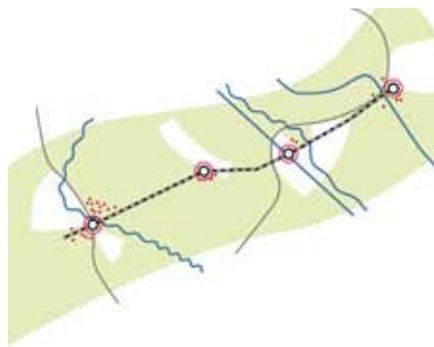

**DUITS LIJNTJE
BOXTEL-SCHIJNDEL-VEGHEL-UDEN**

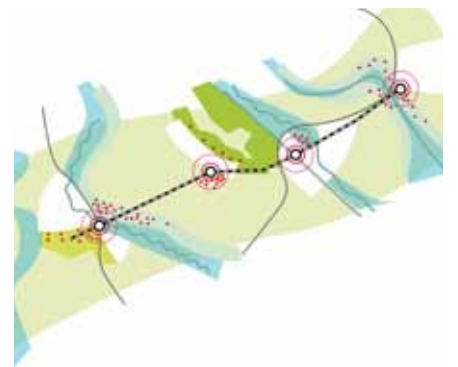
Integrale gebiedsvisie voor historische spoorlijn

beekdalen

stations

ontwikkelingen koppelen aan stations en landschapstypen

In opdracht van de provincie Noord-Brabant en de gemeente Veghel heeft Buro Lubbers onderzoek gedaan naar de reactivering van het Duits Lijntje, een in onbruik geraakte spoorlijn. Het herstel van de spoorlijn wordt beschouwd als de katalysator van tal van ontwikkelingen op het gebied van natuur, waterberging, wonen, werken en recreatie. Een voorbeeld van integrale gebiedsontwikkeling als kwaliteitsimpuls van de regio.

Rijke historie

Het Duits Lijntje is een voormalige spoorlijn van de Noord-Brabantsch-Duitse Spoorwegmaatschappij. De lijn werd in 1878 geopend waardoor het mogelijk was om van Londen via Vlissingen naar Berlijn te reizen. Vooral vorsten en diplomaten maakten in het begin regelmatig gebruik van deze verbinding. In de Eerste Wereldoorlog werd de spoorlijn voornamelijk gebruikt door vluchtelingen die profiteerden van het neutrale Nederland. Door verschillende bombardementen in de Tweede Wereldoorlog verbrak de verbinding met Duitsland en niet veel later werd de spoorverbinding in Duitsland afgebroken. In 1950 werd op de lijn Uden-Boxtel de laatste rit met personenvervoer gemaakt. Het goederenvervoer werd gefaseerd beëindigd; sinds 2004 is het volledige traject niet meer in gebruik. Sindsdien ontbreekt een structureel stelsel van openbaar vervoer in de regio Noordoost-Brabant: ten oosten van de lijn 's-Hertogenbosch-Vught-Boxtel en ten zuiden van de lijn 's-Hertogenbosch-Oss bestaan geen railvoorzieningen. De ontwikkelaar heeft zich daarom tot doel gesteld het openbaar vervoer in deze regio structureel op een hoger niveau te brengen

door het Duits Lijntje te herstellen. Een haalbaarheidsonderzoek heeft aangetoond dat reactivering haalbaar is, mits de lijn wordt doorgetrokken tot 's-Hertogenbosch. Om met zo min mogelijk beslag op publieke middelen en een evenwichtige spreiding van risico's het Duits Lijntje te exploiteren, is onderzocht of ruimtelijke ontwikkelingen in de regio direct of indirect aan het Duits Lijntje kunnen worden gekoppeld. In dit kader heeft Buro Lubbers een integrale gebiedsvisie opgesteld.

Landschappelijke situatie

De bijzondere geschiedenis van het Duits Lijntje als snelste spoorverbinding tussen Londen en Berlijn vormt nog steeds het collectief geheugen van de streek. Zo maakt de grote hoeveelheid spoorwegovergangen het spoor nog steeds beleefbaar en is het lijntje zelf in de meer open landschappen ook nog herkenbaar als lijnvormig beplantingselement. Omdat het lijntje gedeeltelijk op een dijk ligt en de taluds in de loop der jaren begroeid zijn geraakt, is het lijntje in een deel van het gebied vanzelfsprekend opgenomen in het halfopen landschap.

De bodem en de ontstaansgeschiedenis van de streek hebben gezorgd voor een variatie aan landschapstypen. Het Duits Lijntje tussen Boxtel en Uden doorsnijdt drie landschapstypen: beekdalen, agrarisch landschap en bosgebieden. De stedelijke gebieden zijn in het verleden ontstaan langs wegen en waterlopen. De uitbreidingen vonden meestal plaats als lintbebouwing langs uitvalswegen van de dorpen. Sinds het begin van de vorige eeuw zijn diverse uitbreidingswijken aan de randen van de dorpen gerealiseerd, waardoor er grotere kernen zijn ontstaan. Deze uitbreidingswijken staan los van de topografie van het gebied en lijken op elkaar, terwijl de dorpen door hun ligging en ontstaansgeschiedenis een heel andere, eigen identiteit hadden. Deze kan nu alleen nog in de kernen worden teruggevonden. Aan de westzijde van Veghel, de zuidzijde van Schijndel en Boxtel en de zuidoostzijde van Uden wordt het beeld gedomineerd door bedrijventerreinen. De dorpen worden daarnaast van het landschap afgesneden door de infrastructuurbundels A2, N617 en A50. De overige dorpsranden bestaan uit uitbreidingswijken, als harde overgang naar het landschap.

Analyse kleinschalig landschap. De zandgronden (zie boven) hebben allemaal hun eigen karakteristieken (legenda-eenheden), deze worden hieronder schematisch verbeeld per gebied

1. rond Schijndel

- kleinschalig agrarisch landschap
- wegenpatroon: radiale verbindingen met 'slingerend' verloop
- boomkwekerijen
- lintbebouwing
- gehuchten op kruisingen
- beplante wegen; voornamelijk populier
- weinig opstallen of bebouwing

2. rond Mariaheide

- bebouwing verspreid in het landschap
- (dubbele rij) bomenlanen; voornamelijk eik
- grote opstallen; veehouderij
- grote kavels; openheid

3. Rooische Heide

- rationele verkaveling, grote kavelmaat
- watergangen
- zandpaden
- open landschap, weinig bebouwing
- eenzijdig beplante wegen: berk/eik
- solitaire dennen: relict heidelandschap
- enkel erf middenin landschap

Ontwikkelingskatalysator

In het provinciaal beleid en de beleving van bewoners en recreanten zijn stad en landschap vaak twee verschillende werelden die nauwelijks interactie aangaan. Juist door kwaliteiten van het landschap te benoemen en deze als uitgangspunt te nemen voor toekomstige ontwikkelingen, kan een aanzet worden gegeven voor de interactie tussen landschap, landelijk gebied en (stedelijke) uitbreidingslocaties. Het herstel van het Duits Lijntje kan in die zin een kwaliteitsimpuls geven aan de regio en bijdragen aan een positief imago. Bijzonder is dat de vernieuwde lightrailverbinding een staalkaart vertoont van de landschappelijke karakteristieken. Door de ontwikkelingen langs de spoorlijn op een zorgvuldige manier in te passen, worden deze bijzondere kenmerken versterkt en worden de kwaliteiten van de regio onderstreept. De spoorlijn en de stations zijn de katalysatoren voor ontwikkelingen in het landschap zoals natuur, waterberging, wonen, werken en recreëren.

Divers landschap

De grote diversiteit aan landschapstypen dient als uitgangspunt voor zowel stedelijke uitbreidingen als landschapsontwikkelingen waarbij de bestaande karakteristieken worden aangevuld, niet veranderd. Hierdoor blijft de maat en schaal van het landschap behouden terwijl er ook ruimte is voor nieuwe eigentijdse ontwikkelingen. Door de karakteristieken als legenda-eenheden te benoemen, is meteen duidelijk welk landschapstype gekoesterd en versterkt moet worden en welk landschapstype zich leent voor ontwikkelingen in de tijd. Het grootschalige agrarisch landschap tussen de Aa en Leijgraaf, de rationeel verkavelde Rooische heide en het beekdal van de Leijgraaf lenen zich in het bijzonder voor ontwikkeling. De maat en schaal van deze gebieden zijn door ruilverkavelingen en bedrijven immers zodanig veranderd dat er een grootschalig en/of diffuus landschap is ontstaan. Vermits verankerd in het landschap kunnen hier uitbreidingswijken ontstaan die de dorpen bovendien op een gebiedseigen manier afronden, zodat de karakteristieken behouden blijven. Door gebieden naast het Duits Lijntje te ontwikkelen en door de verbeterde bereikbaarheid van de regio wordt bovendien het vestigingsklimaat gestimuleerd.

Tegenover het grootschalige landschap, hebben de Dommel, het kleinschalige agrarische landschap tussen Dommel en Aa en de broekbossen De Geelders en Het Wijboschbroek zo'n grote landschappelijke waarde dat ze gekoesterd mogen worden. Ontwikkelingen dienen hier zorgvuldig te worden ingepast met respect voor de korrel van het landschap. Transformaties kunnen hier plaatsvinden, zeker wanneer bij het beheer ook andere organisaties dan agrariërs betrokken worden. Het landschap leent zich uitstekend voor wandelingen bijvoorbeeld van station naar station. Een extra recreatieve halte bij het Groene Woud zal eveneens bezoekers stimuleren.

woonvormen

wonen/werken in kleine buurtschappen

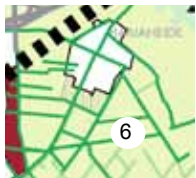
wonen aan het Dommeldal

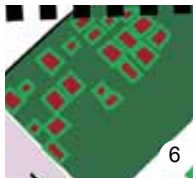
woonlandschap in het populierenlandschap

woonlandschap in het half open landschap

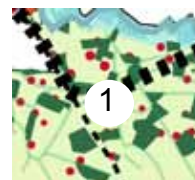
woonbebouwing in zelfde korrel als agrarische bebouwing in landschap

woonlandschap in het droge bos

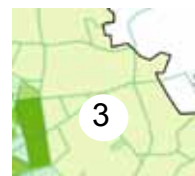
landschapstypen

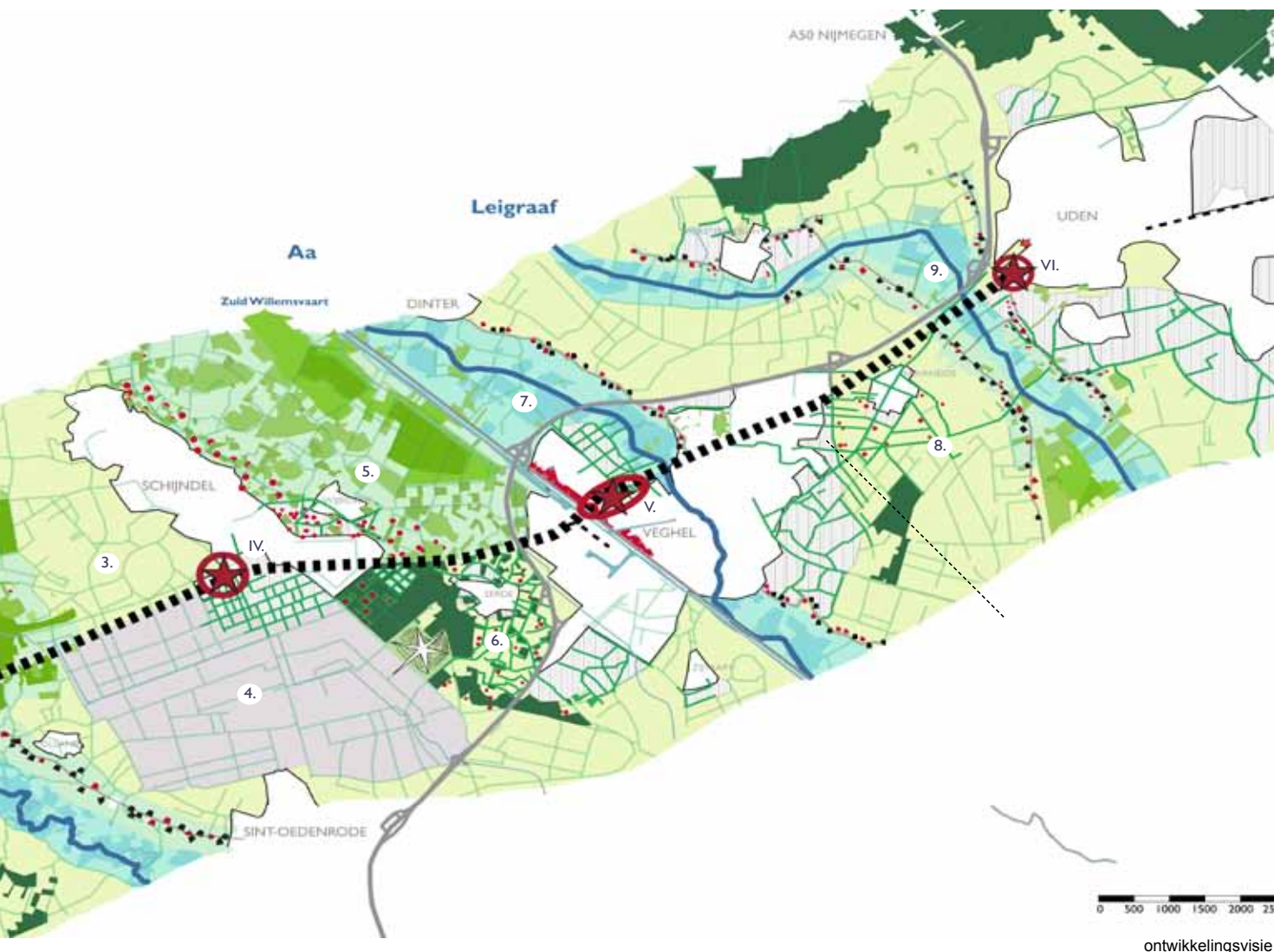
1. Halfopen landschap Boxtel - Liempde
halfopen karakter versterken (bosjes en boomkwekerijen), toevoegen woon- en werkprogramma in de vorm van kleine clusters en/of buurtschappen.

2. Dommeldal: ontwikkelen beekdalbeplanting, natuurontwikkeling, ruimte creëren voor waterberging en recreatie, eventueel in combinatie met incidenteel wonen. Lintbebouwing op overgang naar zandlandschap incidenteel aanvullen met rood programma.

3. Kleinschalig agrarisch landschap: nu: sterke samenhang tussen bomenlanen, licht bebouwde linten/buurtschappen en open akkercomplexen. Alleen binnen deze bestaande structuur ruimte voor veranderend gebruik: woningen i.p.v boerderijen, ruimte voor ruimte, recreatie (golfbaan), duurzame land- en tuinbouw, teelt van streekeigen producten, etc.

ontwikkelingsvisie

4. Rooische heide: ontwikkelingsmogelijkheden door grootschalig en diffuus karakter: transformatie naar een halfnatuurlijk open gebied met een herkenbare identiteit. Bijvoorbeeld heidegebied met grote kuddes vee. Bestaande rationele verkaveling met zandpaden en bomenrijen blijft herkenbaar. De openheid wordt gehandhaafd.

5. Half open landschap Wijboschbroek - Schijndel: populierenlandschap (lanen, bomenweides) ten westen van Wijboschbroek versterken en aanvullen. Nieuwe bebouwing oostelijke dorpsrand Schijndel hierin inpassen. Wijbosch blijft hierdoor herkenbaar als dorpskern. Het spoor is de grens van populierenlandschap - droog boslandschap.

6. Halfopen landschap Eerdse bergen - Schijndel: landschap versterken door aanvulling van droog bostype en stevige laanstructuren. Nieuwe ontwikkelingen (wonen, werken, recreatie, bedrijven) hieraan koppelen in de vorm van kleine clusters en/of buurtschappen. De afvalberg wordt recreatief punt (uitzichtpunt, horeca, infocentrum, etc.)

7. Aa-dal: aanvullen beekdalbeplanting, ruimte creëren voor waterberging en recreatie, Lintbebouwing op overgang naar zandlandschap incidenteel aanvullen met rood programma. In nieuwe ontwikkelingen ten westen van Aa dal de verkavelingsstructuren en beplanting behouden, inpassen en/of versterken.

8. Grootschalig verkaveld landschap met grote bedrijven: optimaliseren landbouw, landschap versterken door aanvullen laanbeplanting. Mariaheide door lanen verankeren met haar omgeving. Zichtrelaties vanuit dorp op omliggende landschap (worden) behouden. Nieuwe woonbebouwing krijgt zelfde korrel als de bestaande agrarische bebouwing.

9. Dal Leijgraaf: landschappelijke en ecologische waarde vergroten, ontwikkelen beekdalbeplanting, natuurontwikkeling, ruimte creëren voor waterberging en recreatie. Lintbebouwing op overgang naar zandlandschap aanvullen met rood programma en afmaken dorpsrand Uden. Station Uden krijgt hier een logische plek.

BURO LUBBERS

landschapsarchitectuur & stedenbouw

Reutsedijk 13 | 5264 PC | Vught | Nederland
+31 (0)73 6149321 | info@burolubbers.nl | www.burolubbers.nl